

Ο συγγραφέας επιστρέφει την αντίστιξη μεταξύ ζωής και θανάτου χρησιμοποιώντας τους στίχους της καντάτας BWV 82 του Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπαχ: «Ich habe genug» (Έχω αρκετά) ως προς την πληρότητα της ζωής και «Ich freue mich auf meinen Tod» (αδμονύω για τον θάνατό μου).

Η ζωή περιλαμβάνει και τον θάνατο

Μια διαδρομή ικανοποιητική, γεμάτη ευτυχία, εκμηδενίζει κάθε φόβο για το αναπότρεπτο

Γ. Π. ΜΑΛΟΥΚΟΣ
Η πιο σωστή στιγμή για να πεθάνεις
Αρκετόν εγκεφαλικό ζωής
εναρμονισμένο με τον 21ο αιώνα
εκδ. Ποτάκη, 2023, σελ. 288

Του ΚΩΣΤΑ Ρ. ΣΩΛΑΤΟΥ

Πρόκειται για ένα γοητευτικό κείμενο που μας προσφέρει ο Γιώργος Μαλούκος, επιβεβαιώνοντας ακόμη μια φορά την εδραϊσμένη γνώμη του ευρύτατου αναγνωστικού κοινού ότι είναι αδιαμφισβήτητος αριστοτέχνης του γραπτού λόγου και βαθυστόχαστος διανοητής. Η πρωτοτυπία του πρόσφατα εκδοθέντος βιβλίου του περί θανάτου είναι πολυδιάστατη: α) κάρσι στη λελογισμένη χρήση κλισίωμο και ενίοτε ερωστικής διαβάξεται ευχάριστα μολοντί αφορά ένα κατεχόν δυσφοριόγιο θέμα, β) παρέχει στον μέσο αναγνώστη πολύτιμες γνώσεις και βιώματα του συγγραφέα σε σχέση με τον θάνατο που συμβάλλουν στον άμεσο ή έμμεσο νοητικοαναισθηματικό εμπλουτισμό του, γ) το δοκιμακό περιεχόμενο του βιβλίου δεν βασίζεται σε οποιαδήποτε συναφή βιβλιογραφία, αλλά στην «πρωτογενή σκέψη» του συγγραφέα την οποία επιτυχώς υπερασπίζεται ως αναφάρτεο ανθρώπινο δικαίωμα έστω και συνδεδεμένο με την ελευθερία του λόγου που εδραϊώθηκε μετά τον Διαφωτισμό, δ) στοχεύει στην «κατά μέτρον» πραγμάτευση των σχετικών με τον θάνατο εννοιών και απήφην χωρίς την ευρύτατα διαδεδομένη συνθήκη είτε της αποφυγής τους είτε της σκόπιμης ή μη εξόφλησής τους, ε) σε όλη την έκταση του βιβλίου είναι εμφανής η απροσποίητη αυθεντικότητα της έκφρασης των ιδεολογικών τοποθετήσεων του συγγραφέα, ο οποίος στο επαγωγικό του κεφάλαιο διλώνει με παρρησία «η αλήθεια περιλαμβάνει και το λάθος», όπως και το ότι «είναι καλύτερα να βγαίνει στο φως παρά να κλιφθεί».

Εκτός από τα παραπάνω στοιχεία πρωτοτυπίας του βιβλίου, τα αλληλοδιαπλεκόμενα ηλεοκεκτιμάτα του είναι πολλά και ποικίλα, με αποτέλεσμα να καθίσταται πρακτικώς ανέφικτη η λεπτομέρης παράθεση τους στο παρόν σύντομο σημείωμα που έχει χαρακτήρα βιβλιοπροσεύσεως μάλλον παρά βιβλιοκριτικής. Αλλωστε ο γράφων το σημείωμα αυτό δεν διαθέτει τα απαραίτητα εφόδια για την «επίσημη» αξιολόγηση ενός δοκιμακού ποιήματος, περιορίζοντας τις ενδεχόμενες κριτικές παρατηρήσεις του μόνο σε εκείνες που βασίζονται στη φαινομενική την αποκτιέθεια κατά τη μακροχρόνια θητεία του ως καθηγητού Ψυχιατρικής. Κατά συνέπεια, η παράκλιση του είναι όσα παραθέτει να ληφθούν υπόψη μόνο

«Το τώρα» μιας εκπληρωμένης ζωής εξουδετερώνει τη μάταιη προσδοκία για τα μετά θάνατον, αναφέρει ο Γ. Μαλούκος στο βιβλίο του.

«Ο θάνατος είναι ένας τόπος χωρίς φωνή, χωρίς τους ήχους της μουσικής».

στο πλαίσιο της συνάφειάς τους προς την ιδιότητά του.

Η προκλητική χροιά του τίτλου στο εξώφυλλο, που διατυπώνεται στο δεύτερο πρόσωπο ωσάν να απευθύνεται προς έκαστον αναγνώστη, είναι πράγματι ευρηματική και θα μπορούσε να θεωρηθεί «τέχνασμα» για να διεγείρει το ενδιαφέρον του αναγνωστικού κοινού. Όμως, η χρήση του δεύτερου ή του τρίτου προσώπου στη διατύπωση των απήφην του συγγραφέως σε όλη την έκταση του τόμου, όπως ο ίδιος διλώνει στη σελίδα 217, ωφελείται στην αμκχανία του να χρησιμοποιήσει το πρώτο πρόσωπο αφού κατ' ουσίαν «μιλάει για τον εαυτό του» με την επεξήγηση: «Καλύτερα κάποια αμκχανία παρά μια εκκαζόμενη έστω αυτοαναφορικότητα οποιασδήποτε μορφής». Παρά ταύτα, στα συναισθηματικώς φορτισμένα μέρη της θεματικής ενότητας «Θάνατος και Πρόοιπα» αναφέρει με συγκινητικές λεπτομέρειες τα βιώματα και τα συναισθήματά του κατά την παιδική/προεφηβική ηλικία του κυρίως μετά τον θάνατο του πατέρα του. Τα αισθήματα αυτά τα σχετιζόμενα με το συγκλονιστικό γεγονός εκείνου του θανάτου είναι ως συνέπεια την ανάθεση σε αυτόν του ρόλου του «άντρα της οικογένειας», όταν ήταν μόλις 11 ετών, και ασφαλώς είχαν αποφασιστική επίδραση στη συνειδητή ή υποσυνείδητη διαμόρφωση του σχεδίου της μετέπειτα ζωής του. Προφανώς, πιδλώνες του σχεδίου αυτού υπήρξαν η «ελευθερία» και η «πληρότητα» δύο προτιμήσεις που θεωρεί απαραίτητες για τη σηματοδότηση της ζωής όχι μόνο της δικής του αλλά και οποιασδήποτε άλλου ατόμου.

Κατ' αντίστιξη προς την πρόμην συνάντησή του με το γεγονός του θανάτου, ο συγγραφέας αναφέρει με ιδιαίτερη τρυφερότητα την ευτυχία της ζωής του στη σχέση υπέρτατης αγάπης με τη σύζυγό του και τις δύο θυγατέρες τους. Πέραν της οικογενειακής ευτυχίας, η πληρότητα της ζωής του ολοκληρώνεται με τη μοναδική συγκίνηση που βιώνει μέσω της προσκόλλησής του με τη μουσική. Συνδυάζοντας μάλιστα την οικογενειακή ευτυχία με τη λατρεία του για τη μουσική, διλώνει ότι η «μουσική είναι η ζωή του» και ότι η δική του μουσική είναι οι φωνές των «ερίων κοριτσιών του». Και συμπληρώνει ότι «θάνατος είναι ένας τόπος χωρίς φωνή, χωρίς τους ήχους της μουσικής» (σελ. 200).

Ο συγγραφέας προτρέπει να ασχολούμεθα κατά τη διάρκεια του βίου μας στην εξασφάλιση της ελευθερίας και στην επίτευξη της πληρότητας με εξαστοικευμένο τρόπο. Μια ικανοποιητική πορεία ζωής οδηγεί στον αναπότρεπτο θάνατο χωρίς τον δυσανάλογα έντονο φόβο που επικρατεί στις κοινωνίες και οδηγεί στην καταφυγή προς τις ευρύτατα διαδεδομένες φρούδες φαντασιώσεις για οποιασδήποτε μορφής «επέκεκτα».

Πόλεμος και θάνατος

Ο Γιώργος Μαλούκος, πρώην καταλλήλως διατυπωμένες δεοντολογικές ισορροπίες προς την Εκκλησία και άλλες θεσμικές οντότητες, με το κείμενό του ουσιαστικά διακηρύσσει το credo του: «Το τώρα μιας εκπληρωμένης ζωής εξουδετερώνει τη μάταιη προσδοκία για τα μετά θάνατον». Για σύγκριση με αυτό το credo ως μου επιτραπεί να παραθέσω το motto της διδακτορικής διατριβής μου: «si vis vitam para mortem» (εάν επιθυμείς ικανοποιητική ζωή, προετοιμάσου για τον θάνατο), που ήταν ειδικού σκοπού παραφορά του ευρύτατα γνωστού ρητού «si vis pacem para bellum» (εάν επιθυμείς την ειρήνη, προετοιμάσου για τον πόλεμο). Ο Γιώργος Μαλούκος στο βιβλίο του αλληλοδιαπλέκει με ξεχωριστή μαεστρία τις έννοιες του θανάτου και του πολέμου στην αντίστιξη των απήφην του για τον «πρωικό θάνατο», όπως και της αντίστιξης μεταξύ ζωής και θανάτου στην αναφορά του στους στίχους της καντάτας BWV 82 του Μπαχ: «Ich habe genug» (Έχω αρκετά) ως προς την πληρότητα της ζωής και «Ich freue mich auf meinen Tod» (αδμονύω για τον θάνατό μου) ως προς την απόλυτη προετοιμασία για τον θάνατο.

Ο κ. Κώστας Ρ. Σολδάτος είναι καθηγητής Ψυχιατρικής και αντιπρόεδρος του Σώματος Ομοτίμων Καθηγητών στο ΕΚΠΑ.